

4. ÖĞRENME ALANI: NELER ÖĞRENDİK?

A. Aşağıda verilen tanılayıcı dallanmış ağaç etkinliği yapınız.

Tanılayıcı dallanmış ağaçtaki doğru çıkış hangisidir?

4. Çıkış

Tanılayıcı dallanmış ağaçtaki yanlış ifadelerin doğrularını yazınız.

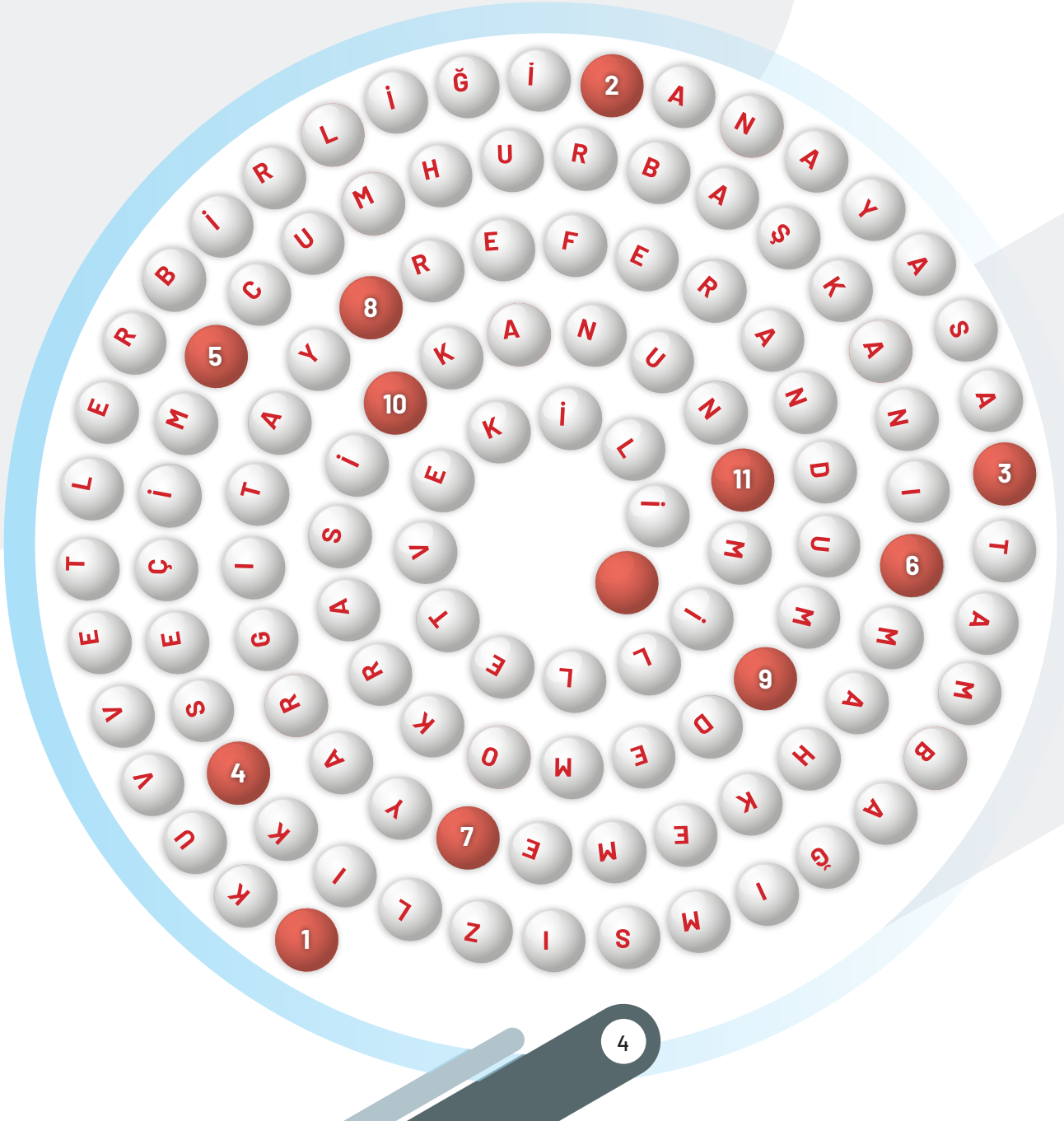
Bir ülkede seçime katılım oranının düşük olması, halkın mevcut yönetimden memnun olmadığını ve yöneticilere duyulan güvenin düşük olduğunu gösteren olumsuz bir durumdur.

Türkiye Cumhuriyeti'nde çok partili siyasi hayata geçişin ilk denemesi 1924 yılında Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kurulmasıdır.

Bir ülkede yaşanan iç savaşlar ve toplumsal çatışmalar, yürütme organının gücünü azaltarak yönetimde istikrarı bozar ve dolayısıyla demokrasiyi zayıflatır.

B. Aşağıda verilen sarmal bulmacayı çözünüz.

- 1- 2 : Yasama, yürütme ve yargı yetkilerinin mecliste toplandığı yönetim sistemi.
- 2- 3 : Bir devletin işleyişini düzenleyen temel kanun.
- 3- 4 : Bir ülkenin her alanda özgür olması.
- 4- 5 : Birden fazla aday arasından yöneticileri belirlemek için yapılan oylama. Cumhuriyetle
- 5- 6 : yönetilen ülkelerde devletin en üst yöneticisi.
- 6- 7 : Kanunlara aykırı bir durum olduğunda suçluların yargılandığı yer.
- 7- 8 : Bireyler arasındaki uyuşmazlıklara veya hukuki sorunlara bakan en üst yargı organı. Halk
- 8- 9 : oylaması.
- 9- 10: Halkın egemenliği temeline dayanan yönetim biçimi.
- 10- 11: Yasa.
- 11 : Belirli dönemlerde yapılan oylama ile milleti temsil etmek için meclise giren kişi veya kişiler.

C. Verilen çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Ortaokul 7. sınıf öğrencileri arasında yapılacak olan "Cumhuriyetin Getirdikleri" konulu panele okulunuzu temsilen katılacağınızı düşününüz. Panelde sizden cumhuriyetin getirdiği niteliklerin günlük yaşama nasıl etki ettiğini örneklerle açıklamanız isteniyor.

Panelde vereceğiniz örneklerden hangisi "Sosyal Devlet" ile "Laik Devlet" niteliklerinin birlikte ve ayrılmaz bir biçimde çalıştığını gösteren en güçlü kanıt olur?

- A) Mahallenize yapılan yeni parkın alanı belirlenirken halk oylaması yapılması ve herkesin eşit oy hakkına sahip olması.
- B) Belediye tarafından sunulan eğitim ve kültür hizmetlerinden inanç veya kökeni sorgulanmaksızın herkesin faydalanabilmesi.
- C) Belediye otobüslerinin engelli erişimine uygun hâle getirilmesi kararının, belediye meclisinde oy birliğiyle kabul edilmesi.
- D) Yeni inşa edilen bir bina ruhsatının hukuki süreçler tamamlandıktan sonra bağımsız bir kurul tarafından onaylanması.

2. Şehrimizde yapılması planlanan kültür merkezi için ilk adımlar atıldı. Projenin hayata

geçirilmesi için belediye meclisinde bütçe görüşmeleri yapıldı. Bu sırada Cumhurbaşkanlığı tarafından projenin ülke genelinde yapılması planlanan projelerle uyumlu olduğu belirtilerek ilgili bakanlığa gerekli koordinasyonun sağlanması talimatı verildi. Ancak bir grup vatandaş projeye mevcut bir park alanına yapılacağı gerekçesiyle itiraz etti ve konu mahkemeye taşındı.

Metne göre aşağıdakilerden hangisi kuvvetler ayrılığının uygulanmasına ilişkin doğru bir ifade değildir?

- A) Belediye meclisinin bütçeyi onaylaması yasama yetkisini kullandığının göstergesidir.
- B) Cumhurbaşkanı ve bakanlığın projeyi onaylaması yürütme yetkisinin bir örneğidir.
- C) Yapılan itirazlar sonucunda mahkemenin projeyi incelemesi yargı yetkisini kullandığının kanıtıdır.
- D) Vatandaşların itiraz ederek projeyi mahkemeye taşıması yürütme yetkisinin bir sonucudur.

3. 1960 ve 1980 askerî darbeleri ülkemizde demokratik düzenin kesintiye uğradığı iki önemli dönüm noktasıdır. Her iki müdahalede de meclis feshedilmiş, hükümet görevden alınmış ve ülke yönetimi bir süreliğine askerî otoritenin kontrolüne geçmiştir. Bu süreçlerde siyasi hak ve özgürlükler sınırlandırılmış, yeni anayasal düzenlemeler yapılmış ve siyasi hayat uzun vadede yeni-den şekillenmiştir.

Bu bilgilere göre aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Her iki darbe sonrasında siyasi hak ve özgürlüklerde kısıtlamalar yaşanmıştır.
- B) Darbe dönemlerinde demokratik kurumların işleyişi daha düzenli hâle gelmiştir.
- C) Darbeler meclisin görevini daha kolay ve hızlı yerine getirmesini sağlamıştır.
- D) Darbe süreçleri, anayasal ve siyasal düzeni uzun vadede garanti altına almıştır.

4. Türkiye'de demokrasinin gelişim süreci, Millî Mücadele Döneminde TBMM'nin açılmasıyla (1920)

başlamıştır. Bu süreç, Cumhuriyet'in ilanı (1923), 1924 Anayasası ve çok partili hayata geçiş denemeleri ile devam etmiştir. 1930-1934 yılları arasında kadınlara seçme-seçilme hakkının verilmesi ve 1946 seçimlerine ilk defa birden fazla partinin katılması bu süreci perçinlemiştir. Belirli dönemlerde kesintilere (darbelere) uğramasına rağmen ülkemiz demokrasi kültürünü günümüze kadar geliştirmeye devam etmiştir.

Hatice öğretmen yukarıdaki metni öğrencilere okuduktan sonra sınıfa "Dinlediğiniz metindeki bilgiler demokrasinin hangi nitelikleri ile ilgilidir?" sorusunu sormuş ve şu cevapları almıştır.

Ayşe: Çok partili hayata geçiş denemeleri toplumdaki farklı siyasi görüşlerin temsil edilebilmesini sağlarken çoğulculuk ve katılımcılık ilkeleri de güçlenmiştir.

Burhan: 1924 Anayasası'nın kabulü ile kanun üstünlüğü sağlanmış ve yönetimde halk egemenliğine dayalı sistem yerine hukuk devleti anlayışı güçlenmiştir.

Ceyda: Cumhuriyet'in ilanı monarşi yönetimini sona erdirerek millî egemenlik ilkesini kalıcı hâle getirmiş ve hukuk devleti olmanın zeminini güçlendirmiştir.

Davut: Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi eşitlik ilkesini pekiştirirken aynı zamanda millî egemenlik ilkesini de güçlendirmiştir.

Hangi öğrencinin soruya verdiği cevap yanlıştır?

A) Ayşe

B) Burhan

C) Ceyda

D) Davut

Ç. Aşağıda verilen açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Devlet organları arasında iş birliği ve denge mekanizmaları, demokratik düzenin korunabilmesi için önemlidir. Yasama, yürütmeyi denetlerken; yargı, her iki organın işlem ve eylemlerinin hukuka uygun olup olmadığını denetler. Bu denetim süreçleri, devlet gücünün tek elde toplanmasını engeller ve kamu yönetiminde düzenli bir işleyiş oluşturur.

Yasama, yürütme ve yargı güçlerinin birbirini nasıl dengede tuttuğunu ve denetlediğini bir örnek üzerinden açıklayınız.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (yasama), bir kanun çıkarır. Bu kanun, Cumhurbaşkanı ve ilgili bakanlıklar tarafından uygulanır (yürütme). Ancak çıkarılan kanunun Anayasa'ya aykırı olduğu düşünülürse, Anayasa Mahkemesi (yargı) bu kanunu denetler. Anayasa Mahkemesi, kanunun Anayasa'ya aykırı olduğuna karar verirse kanunu iptal edebilir. Ayrıca yasama, yürütmeyi soru, araştırma ve gensoru gibi yollarla denetler. Yürütme ise yasama tarafından çıkarılan kanunları uygulamakla yükümlüdür. Yargı da hem yasamanın çıkardığı kanunları hem de yürütmenin işlemlerini hukuka uygunluk açısından denetler.

2. Türkiye Cumhuriyeti'nin nitelikleri anayasada belirtilmiş olup devletin temel karakterini oluşturur. Cumhuriyetçilik, millî egemenliğin esas alınmasını; laiklik, inanç özgürlüğünü ve devlet işlerinin din kurallarına göre yürütülmemesini; demokratiklik ise halkın yönetime katılımını ifade eder. Ayrıca sosyal devlet anlayışı, vatandaşların temel ihtiyaçlarının güvence altına alınmasını amaçlar. Bu nitelikler, ülkenin siyasal ve toplumsal yapısını şekillendirir.

Cumhuriyet'in temel niteliklerinin toplumsal hayata katkılarını birer örnekle açıklayınız.

Demokratik devlet: Demokratik devlet anlayışı, halkın yönetime katılmasını sağlar. Örneğin vatandaşların seçme ve seçilme hakkını kullanarak milletvekillerini ve yerel yöneticileri belirlemesi, toplumun kendi geleceği hakkında söz sahibi olmasına katkı sunar. Bu durum, yöneticilerin halka karşı sorumlu olmasını sağlar.

Laik devlet: Laiklik, inanç özgürlüğünü güvence altına alır ve devletin tüm inançlara eşit mesafede durmasını sağlar. Örneğin farklı din ve mezheplere mensup bireylerin ibadetlerini serbestçe yerine getirebilmesi ve kimsenin dini inancı nedeniyle ayrımcılığa uğramaması, toplumsal barışın güçlenmesine katkı sağlar.

Sosyal devlet: Sosyal devlet anlayışı, vatandaşların temel ihtiyaçlarının karşılanmasını amaçlar. Örneğin ücretsiz veya düşük maliyetli eğitim ve sağlık hizmetleri, sosyal yardımlar ve dezavantajlı gruplara yönelik destekler, toplumda fırsat eşitliğini artırarak sosyal adaleti güçlendirir.

Hukuk devleti: Hukuk devleti ilkesi, herkesin kanun önünde eşit olmasını ve devletin hukuk kurallarıyla bağlı olmasını sağlar. Örneğin bireylerin haklarının ihlal edilmesi durumunda bağımsız mahkemelere başvurulabilmesi, adalet duygusunu güçlendirir ve devlete olan güveni artırır.

3. Bir zamanlar, Kureyş kabilesinden soylu bir kadın hırsızlık yapmıştı. Halk, bu kadının cezalandırılmaması için Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'e (sav) arkadaşı Üsame'yi aracı olarak gönderdi. Bu duruma oldukça üzülen ve öfkelenen Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

"Bazı insanlar nasıl oluyor da Allah'ın kanunu karşısında aracılık etmeye kalkışıyorlar? Sizden önceki toplumların helak olmasının nedeni şuydu: İçlerinden asil ve ileri gelen biri hırsızlık yaptığında onu serbest bırakırlar, zayıf ve fakir biri çaldığında ise onu hemen cezalandırırlardı. Allah'a yemin ederim ki Muhammed'in kızı Fatıma bile hırsızlık yapsaydı onun da cezasını verirdim."

Verilen metinde cumhuriyetin niteliklerinden hangileri ile ilgili örnekler vardır yazınız.

"Asil biri hırsızlık yaptığında serbest bırakırlar, zayıf biri çaldığında cezalandırırlardı." → Eşitlik ilkesinin önemini vurgular.

"Muhammed'in kızı Fatıma bile hırsızlık yapsaydı onun da cezasını verirdim." → Hukuk devleti ve kanun önünde eşitlik ilkesini gösterir.

4. Türkiye’de demokrasi, tarihsel süreç içinde hem dünyadaki gelişmelerden etkilenmiş hem de kendi siyasal deneyimleriyle şekillenmiştir. Dünya genelinde 18. ve 19. yüzyıllarda anayasal yönetimlerin güç kazanması ve bireysel hakların genişlemesi, demokrasi anlayışını evrensel bir yönetim modeli hâline getirmiştir. Türkiye’de ise bu gelişmeler özellikle Tanzimat’tan itibaren etkisini göstermiş, Cumhuriyet’in ilanı ile birlikte ulusal egemenlik, eşitlik ve özgürlük gibi temel demokratik değerler devlet yönetiminin merkezine yerleşmiştir.

Metne göre “Türkiye’deki demokrasi anlayışı, hem dış etkiler hem de geçmişten bugüne yaşanan siyasal gelişmelerin bir sonucudur.” yargısını destekleyen bir örnek yazınız?

Dış etkiler:

Dünya genelinde 18. ve 19. yüzyıllarda anayasal yönetimlerin güç kazanması ve bireysel hakların genişlemesi, demokrasi anlayışının evrensel bir yönetim modeli hâline gelmesi Türkiye’yi de etkilemiştir. Bu küresel gelişmeler, Türkiye’de demokratik düşüncenin yayılmasına zemin hazırlamıştır.

İç (tarihsel) gelişmeler:

Türkiye’de demokrasi anlayışı özellikle Tanzimat Dönemi ile birlikte ortaya çıkan yeniliklerle şekillenmiştir. Daha sonra Cumhuriyet’in ilanı ile ulusal egemenlik, eşitlik ve özgürlük gibi demokratik değerlerin devlet yönetiminin temel ilkeleri hâline gelmesi, Türkiye’nin kendi siyasal deneyimlerinin demokrasi anlayışını belirlediğini göstermektedir.

5. Türkiye’de demokratikleşme süreci önemli ilerlemeler göstermiş olsa da zaman zaman çeşitli engellerle karşılaşmaktadır. Siyasi kutuplaşmanın artması farklı görüşlere sahip gruplar arasında uzlaşmayı zorlaştırmakta; bu durum toplumda ortak çözüm üretme kültürünü zayıflatmaktadır. Ayrıca yanlış bilginin hızla, özellikle genel ağ üzerinden, yayılması kamuoyunun sağlıklı şekilde oluşmasını güçleştirmektedir. Bazı dönemlerde ifade özgürlüğü, toplantı ve örgütlenme özgürlüğü gibi temel demokratik hakların sınırlanması da vatandaşların yönetime katılımını olumsuz etkileyebilmektedir. Bu faktörlerin bir araya gelmesi, demokratik kurumların etkili çalışmasını zorlaştırarak toplumda güven sorununa yol açabilmektedir.

Demokrasinin bu tür engellerle tekrar karşılaşmaması için yasama, yürütme ve yargı organlarında ne gibi tedbirler alınmalıdır.

Yasama organında:

Toplumsal uzlaşmayı güçlendiren, temel hak ve özgürlükleri güvence altına alan demokratik yasalar çıkarılmalıdır. Farklı görüşlerin Meclis’te temsil edilmesine önem verilmeli, kanun yapım sürecinde şeffaflık ve katılımcılık artırılmalıdır. Ayrıca yanlış bilgiyle mücadele ederken ifade özgürlüğünü zedelemeyen yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

Yürütme organında:

Hukukun üstünlüğü esas alınmalı, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasını kolaylaştıran politikalar uygulanmalıdır. Kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi sağlanmalı, sosyal medya ve iletişim alanında denetimler demokratik ilkelere uygun şekilde yürütülmelidir. Toplumun farklı kesimleriyle iletişim kurularak kutuplaşmayı azaltıcı adımlar atılmalıdır.

Yargı organında:

Yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı güvence altına alınmalıdır. Temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilmesi durumunda etkili ve hızlı yargı denetimi sağlanmalı, herkesin adil yargılanma hakkı korunmalıdır. Böylece vatandaşların devlete ve demokratik kurumlara olan güveni artırılmalıdır.